

73 év után...

Deutsch Péter rabbi a temetőben emlékezett.

Mártírnap 2017

A Menház elől indult újtára az autóbusz, mely az idei megemlékezés állomásaira szállította a Komáromból, a régióból és a nagyvilágból érkezettek június 11-én. Hagyományainkhoz híven 10:30-kor a temetőben gyűltünk össze, ahol **Paszternák Tamás**, koordinátor köszöntötte a megjelenteket, köztük **Fazekas László** református püspököt, **Stubendek László** polgármestert, **Basternák Ildikót** Ógyalla, polgármesterét, **Liszka Józsefet** a Selye János Egyetem rektorhelyettesét, **Kornfeld Martint**, a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Szövetsége titkárát, **Nagy Lászlót**, Magyarország Pozsonyi Nagykövetségének képviselőjét, **Oláh Ilonát**, a református egyház presbiterét, a környékbeli hitközségek vezetőit. A szlovák szinkrontolmács **Vadász Magda** volt. Elsőként **Králik Máté** szavazatát hallgattuk meg, majd **Pasternák Antal**, a Komáromi Zsidó Hitközség elnöke idézte a 73 évvel ezelőtti történeteket, és a hitközség mindennapjainak legfontosabb történéseit. **Deutsch Péter** rabbi beszédében az emlékezés fontosságára hívta fel a figyelmet. A gyászimát **Klavanszkij Anatolij** kántor recitálta.

A temetőből utunk a Duna-partra vezetett, az Erzsébet-sziget végében avattuk fel az 1944-45-ben a Dunába lőtt hittestvéreink emlékművét, mely a Dunai Alap és Komárom városa támogatásával került felállításra. A regionális sajtó élénk érdeklődése mellett zajló program keretében **Vági Zoltán** történész foglalta össze Komárom és a Holokauszt kapcsolatát. **Szalay Vilma** édesanyja és 13 társa tragikus történetét mesélte el, akiket a nyilasok karácsony estjén a Holt-Vág melletti Apáliba tuszkoltak a jég alá. Az emlékművet **Stubendek László** polgármester, **Juraj Čorba**, a Dunai Alap vezetője **Pasternák Antallal**, a KZSH elnökével közösen leplezte le.

A megemlékezés a Menházban baráti beszélgetésekkel zárult. Kilencvenedik születésnapja alkalmából együtt köszöntöttük a Jeruzsálemben élő **Vajnorsky Teri** nénit. Köszönet mindazoknak, akik a nap előkészítésében és lebonyolításában közreműködtek. ■

Szerkesztői gondolatok

Réges-régen történt, amikor egy vasárnap délelőtt elindultunk a zsidó temetőbe nagymamával, szüleimmel és bátyámmal. Ott álltunk egy maroknyi emberrel a Tömegsír előtt. Apa még elugrott Hajnalka néniért. Delikát Laci bácsi, a hitközség titkára vékony pauszpapírra írt szöveget olvasott fel. Talán még anynyira kicsi voltam, hogy nem is értettem, miért vagyunk itt.

Miközben a ravatalozó előtt zajlott az idei Mártírnap, kicsit eltávolodtam az emlékezőktől, s megálltam a temető közepén lévő Tömegsír előtt. Igyekeztem felidézni egy pillanatra azok arcát, akiktől személyesen hallhattam a Vész-korszak megpróbáltatásairól, akik meséltek a Shalom klub összejöveteleiről, a Hitközségi Híradóba készült interjúk felvételekor. Többségük ma már itt nyugszik az Aranyember utcájában, magukkal vitték az átélt borzalmakat, az elvesztett családtagok emlékét. Nem érthették meg, hogy a Menház megújult falai között a kertben vagy az összenyitott Wallensein-teremben üljenek le beszélgetni a megemlékezés után.

Amit elmondtak, amit átadtak, azt most már nekünk kell továbbadnunk. Ez a mi felelősségünk.

Felhangzik a gyászima, lassan visszaindulok a széksorok felé. Hátranézek, ott látom őket, gyerekkorom zsidó közösségének meghatározó arcait... ■

PA

Jeruzsálem Nap Tatabányán

A HIT Gyülekezete Tatabányai Alapszervezete Jeruzsálem Napot rendezett 2017. június 7-én. Az Edutus Főiskola nagytermében sokan érdeklődtek a meghirdetett előadások iránt. Morvay Péter: 50 éve egyesült újra az ősi város, Dr. Grüll Tibor: Kié Jeruzsálem?, Dr. Ruff Tibor: Isten kiválasztott népe-e Izrael ma is? című előadása nagy tetszést aratott. A hallgatóság köréből feltett kérdésekre szívesen válaszoltak az előadók és Ádám Ráchel, aki sok évig szerkesztette az Izraeli Rádió magyar adását. A rendezvényen fellépett Ádám Eszter operáénekes, aki csodálatos hangjával elvarázsolta a közönséget. ■

PZs

Új oktatási videók hetente

Online oktatási programunk keretében minden szerdán új filmeket töltünk fel weboldalunkra. Az érdeklődők az alábbi linken regisztrálhatnak: <http://kehreg.com/machar/>. A már csatlakozott felhasználók a három szemeszter oktatási anyagát a fenti linkeken érhetik el. Február végén a harmadik szemeszter kvíz kérdései is felkerültek a világhálóra. ■

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

2008. január 1-től támogatását az alábbi bankszámlaszámokra küldheti (támogatás személyesen a KZSH titkárságán és csekken is lehetséges):

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

A KZSH címe: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Köszönjük!

Magyarországi olvasóink figyelmébe: Kedves Olvasónk!

Kérjük, hogy az egyházaknak adható személyi jövedelemadója 1 százalékát a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége részére ajánlja fel a 0358-as technikai számon. A MAZSIHISZ rendszeresen támogatja a KZSH munkáját!

Külföldi olvasóink figyelmébe: Támogathat már Paypalon keresztül is!

A Komáromi Zsidó Hitközség megnyitotta Paypal számláját, adományait az alábbi címre küldhetik: help@menhaz.sk

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő** – séfredaktor: Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak** – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő** – grafická úprava: Saláth Richárd, **olvasószerkesztő** – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás** – tlač: Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe** – adresa ŽNO: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság

rövid hírek

✦ A KZSH-t, a HH-s és Shalom klubot támogatták: Horn család (Tótmegyer), Müllerová Nelka (Matúskovo), Braunfeld család (Érsekújvár), Vajnorsky Teri néni, a Sternbach és Brandes család (Jeruzsálem) és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

✦ Új könyvekkel gazdagodott kiskönyvtárunk. Augusztustól újra várjuk olvasóinkat!

✦ A KZSH irodája júliusban nyári szünet miatt zárva tart.

✦ A Bethlen Gábor Alap támogatásban részesítette lapunkat. Köszönjük!

✦ A Menház felújításának részeként megújult formában kerültek vissza a folyosói falakra az elmúlt évek fényképei. Az új rendszer praktikus, könnyen cserélhető elemekből áll.

✦ A Menház udvari részén nagyobb tetőjavításra került sor, reméljük, ezzel elkerülhetők a további beázások.

Támogatóink / naši sponzori:

Pasternák Antal elnök beszéde a Mártírnapon

Tisztelt megjelentek, Hölgyeim és Uraim! „Ama korszakban, melyben egyrészt az önző anyagiasság uralomra törekedve az emberiség nemes eszményeit háttérbe szorítja, másrészt pedig a felekezeti rideg szelleme a vallásosság helyébe lépve még magasabbra emeli a sorompókat, melyek embert embertől választanak el, valóban lélekemelő látványt képez az emberek özönéből kimagasló férfiú, kinek lelke a köznapiaság porát lerázva, azon magaslatokba emelkedik, amelyekben a gondolkodás felvilágosodottsága, az érzelmek nemessége és az eszménység önzetlensége honol”.

E sorok a komáromi Gemilut haszodim- A Szeretet Gyakorlása Egylet díszokleveléből valók, melyet 1893-ban adományoztak Papp Gábor református püspöknek, amikor az egylet dísztagjává fogadták. Ezek az évek, a közelgő millennium fényében, voltak a komáromi zsidó közösség legszebb éveit. Lát-szik ez a díszes oklevél jeles aláíróinak névsorából is Schnitzer Ármin főrabbi-val és a Menház építtetőjével, Fried Kálmánnal az élen. Nekik megadatott, hogy hosszú, alkotó éveik után a komáromi zsidó temetőben nyugodjanak. Ezt az oklevelet a közelmúltban a református egyház Papp Gáborról rendezett kiállításán mutatták be.

E dokumentum nemcsak a béke-időket idézi, hanem annak a korszaknak az emlékét is, amikor a különböző vallások és nemzetiségek még jól megfértek egymás mellett itt a Duna partján. Pár évtizeddel később ez már szinte elképzelhetetlen lett volna. Komáromban is gyűlölni kezdte a szomszéd a másikat, csak azért, mert zsidó volt. Egy ilyen időszakban, a két háború között születettek, a túlélők, akik csodával határos módon megmenekültek napjainkban egyre kevesebben vannak. Az elmúlt mártírnapi óta négyen mentek el közülük. Ma már nem

lehet itt a kalandos sorsú Valachné Bruckner Ibolya, Miles Erzsébet, Raab Helenka és a később Izraelbe alázott Hoffbauer János.

A négyből hárman a vészkorszak után érkeztek Komáromba. Jöttek, gazdagították a várost és környékét. Itt próbáltak új életet kezdeni, együtt élni a borzalmakkal, mégis a jövőt építeni, ahogyan az a maroknyi túlélő is, aki ma a 73. évfordulón itt van. Engedjék meg, hogy név szerint is köszöntsem őket: Vajnorsky Terézia, Nagy Etelka, Gregus Éva, Szalay Vilma és Hardy házaspár.

Egy évvel ezelőtt itt jelentettük be, hogy emléktáblát avatunk a komáromi kórház legendás igazgatójának, dr. Lipscher Mórnak és emlékművet állítottunk a Duna-parton, azoknak az áldozatoknak, akiket 1944-45-ben a Dunába lőttek.

Mára mindkettő teljesült, de a legbüszkébbek mégis arra vagyunk, hogy 73 évvel a deportálás után a komáromi zsidó közösség ma is él és működik, a 120 éves Menház szinte minden tere megújult. Az elmúlt hónapokban falat kellett bontanunk két terem közt, hogy az érdeklődők kényelmesen elférjenek Purimkor, a Széder este-nél és más ünnepeinken. Szép őszi

ünnepek, nagy chanukai rendezvény a Tiszti Pavilonban, vidám Purim, telt-házás Széder este, szinte a „csilláron is lógó emberek” a Komáromi Napokon, a koncerten, csoportosan érkező látogatók határozták meg az elmúlt évünket. Szinte hihetetlennek tűnik, de van még zsidó élet Komáromban.

A fizikai falbontás mellett a szellemi falak lebontása is fontos, sőt egyre ki-emeltebb feladatunk. A XXI. század elején, hét évtizeddel a vészkorszak után Komáromban is szellemi falak emelkednek a zsidó közösség köré. A minap a városi testület ülésén vitáztak a képviselők a Duna-parti emlékmű környékének rendbetételéről, ekkor hangzott el, hogy a Holokauszt az a zsidóság fájdalma. A szembenézés egyik fontos eleme lenne, ha ennyi idő után végre elfogadottá válna ebben a régióban is, hogy ez nem csak a zsidóság, hanem mindannyiunk közös tragédiája. Hisszük és tudjuk, hogy az elpusztítottak és a meg nem születettek generációi is szerették vagy szeretnék volna Komáromot és sokat tudtak volna tenni fejlődéséért. Milyen kár, hogy nem hagyták nekik...

Köszönettel tartozunk a városi képviselőtestület azon tagjainak, akik szava-zatukkal rendszeresen támogatják törekvéseinket, és a polgármester úrnak, hogy két programkoordinátorunk idén rangos polgármesteri díjban részesült a Komáromi Napokon.

(Folytatás a következő oldalon)

Ipolysági gimisek videós különdíja Budapesten

A Centropa Alapítvány videóképzési versenyének eredményhirdetésére 2017. május 26-án került sor a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban Budapesten.

A 2016/17-os tanévben először szervezett a Centropa videóversenyt a Visegrádi Országok diákjai számára. A Visegrádi Alap által támogatott versenyre lengyel, magyar, szlovák és cseh diákok küldték el kisfilmjeiket. A feladat egy max. 5 perces videofilm készítése volt, amely összefoglalja az adott település zsidóságának történetét és tragédiáját. A versenyre közel 40 videó érkezett, melyet egy nemzetközi zsűri értékelt. Iskolánk, az ipolysági Szondy György Gimnázium – Jablonský Benjámín, Alföldi Roland, Bolgár Botond, Révész Gergely és Lészko Boglárka összeállítású – csapatának az ipolysági zsidóság történetéről és tragédiájáról készített videofilmje KÜLÖNDÍJAT kapott! A diákok mentora Tóth Tibor tanár úr volt.

Nem is gondolnánk, de a rövid kisfilm elkészítése hosszadalmas, igényes munka volt. Diákjaink alapos kutatómunkát végeztek, filmezték és fotózták a zsidóság Ipolyságon fellelhető emlékeit, sőt sikerült megszerezniük egy

egyedülálló történelmi forrást: az egyik ipolysági holokauszt túlélővel készült – ezidáig még nem ismert – interjú felvételét, amelyből egy rövid részt fel is használtak a kisfilmben. Igazi csapatmunka volt, de a film elkészítésében oroszlánrészt vállalt Jablonský Benjámín, aki az egész videót összeállította és rendezte. A filmet angol feliratokkal is ellátták, mert ez alapkövetelmény volt a szervezők részéről.

Az eredményhirdetésre – sajnos – három csapattag nem tudott eljönni, így a különdíjat Lészko Boglárka és Bolgár Botond vette át. A szlovák gimnázium 3 fős csapatával együtt (ők szintén készítették filmet) vettünk részt a budapesti ünnepségen. Szívvel gratulálunk egyes diákjainknak, büszkék vagyunk rájuk! ■

TT

Pasternák Antal elnök beszéde

(Folytatás az előző oldalról)

Ennek ellenére vannak olyan megnyilvánulások, amelyek nemcsak a túlélők generációjában, hanem bennünk, a leszármazottakban is félelmet keltenek és csak arra gondolunk, hogy így kezdődtek a borzalmak a múlt század 20-as 30-as éveiben is...

Sok feladat vár még ránk. A temetői megemlékezés után a Duna-partra megyünk, ahol a Dunai Alap és a város támogatásával, a Vízgazdálkodási Vállalat telkén Rysavy Boldizsár kivitelezésében elkészült az emlékhely, amely végre méltó emléket állít azoknak, akiket itt lőttek a Dunába.

Keveset tudunk róluk, főként kevesek nevét tudjuk. Az elmúlt években Scheiner Péter és Susi filmjében és Szamadó Emese kutatásaiban szólal

meg több leszármazott, akik a családi legendákat, szokásokat gyűjtötték össze. Bárcsak tudnánk mindenkinek a nevét és a történetét, ezen is dolgozunk majd a következő időszakban.

Jövőre emlékezünk meg 1968 ötvenedik évfordulójáról. Szeretnénk a jubileumi évben megörökíteni a háború után születettek emlékeit, azokat, akik itt maradtak és azokat is, akik máshol találtak új otthonra. A jövő évi Mártírnapi hétvégéjén a kerék évfordulón pedig egy nagy találkozóra várunk mindenkit ide, Komáromba, hogy együtt ünnepelhessünk, emlékezhessünk. Addig is arra biztatom a jelenlévőket és a most távolmaradottakat, hogy látogassák programjainkat, olvassák újságunkat, mert csak ez lehet a komáromi zsidó jövő záloga.

Most pedig kérem Önöket, hogy jöjjenek velünk a Duna-partra, majd azt követően a Menházba egy kis baráti beszélgetésre és megvendéglésre. ■

-pa-

Nagymegyerer is emlékeztek

Az elmúlt 13 év hagyományait követve, június 11-én délután ismét összegyűlték az emlékezők Nagymegyerer, a Holokauszt áldozatainak emléktáblájánál. Soóky Marián alpolgármester köszöntötte a megjelenteket, köztük Lojkovič Sámuel polgármestert, a dunaszerdahelyi és a komáromi hit-

község képviselőit. A programban közre működtek: a Bárdos Lajos Vegyeskar és Zakál Gyula versmondó. Az áldozatokra Deutsch Péter rabbi emlékezett, a gyászimát Klavanszkij Anatolij kántor énekelte. Köszönet a Városi Művelődési Központnak és az önkormányzatnak az emléknapi évről évre történő megszervezéséért. ■

A temetőktől a vidéki hitközségekig Interjú Winkler Miksával

Születtem 1951-ben, Balatonalmádiban. Szüleim Pápa környéki kis falvakból – vallásos zsidó világból – új életet kezdve '50-ben költöztek a Balaton partjára. Két testvérem van, valamennyien családotul Budapesten élünk. Édesanyánk előbb a vendéglátásban, majd a kereskedelemben dolgozott, Édesapánk önállóan gazdálkodott. Iskolai tanulmányaimat helyben, majd Veszprémben, később Budapesten végeztem.

Gyermekéveim zsidó tapasztalásait a keszthelyi zsinagógában töltött őszi nagyünnepek hangulata, élménye határozta meg. Katonéveim után, 1973-ban költöztem Budapestre. Itt találkoztam az akkori zsidó élettel, zsidó fiatalokkal, a péntek esték varázslatos hangulatával a Scheiber professzor által vezetett Rabbiképzőben. Kötődésem a zsidósághoz azokban az években erősödött meg.

Kereskedelmi vezetőként dolgoztam a Fotex cégnél, többek között a Kodak és Gillette termékek hazai forgalmazásának indítása és sikerre vitele fűződik a nevemhez. Különböző kereskedelmi területeken dolgoztam, kisebb-nagyobb cégeknél és magánvállalkozásban.

1980-ban házasodtunk össze feleségemmel, a siófoki születésű Raab Anikóval. Ő népművelő –tanárként kezdte pályáját. Ma már mindketten aktív nyugdíjasként tevékenykedünk. Judit lányunk a Scheiber Sándor Gimnáziumban érettségizett. Több éve szorgalmas, sikeres önálló vállalkozó.

Kérjük, mutassa be olvasóinknak, milyen tevékenységet végzett eddig a zsidó temetők felkutatása, megmentése során?

A vidéki, elhagyott temetők ügyét nagyon fontosnak tartom. A rendkívül nagy szám - közel 1400 temető-is mutatja, milyen sok helyen éltek zsidók a háború és a Holokauszt előtt. A megyeszékhelyeket, nagyobb településeket leszámítva ezek a temetők az egyetlen nyomai a valaha békében ott élő zsidó családoknak, felmenőiknek. Már az a generáció is elmenőben van, aki még mesélni tudna az egykori szomszédokról, barátokról.

Több mint 10 éve londoni, vallásos zsidók kérésére kezdtem temetőkkal foglalkozni. Apai Nagyapám temetőjének, a Veszprém megyei Nemessza-

lók elhagyott temetőjének felújítását koordináltam. Azóta sikerült a legtöbb családi kötődésű temetőt rendbe hozni. Majd folytattam a megye több temetőjének felkutatásával, mentésével. Azóta számos sikeres felújítás történt. Az én munkám elsősorban a források összehozása, a helyiek, a fenntartó Mazsihisz és külső támogatók – legtöbbször külföldön élők - támogatásának összehangolása, a munka koordinálása a sikeres befejezésig. Több projektet is sorolhatnék.

Legutóbb Somlóvásárhelyen avatunk fel egy csodásan újjáépített, kőfalkerítéssel körbevett kis temetőt. Nap szinten együttműködöm Tamás Péterrel, a Mazsihisz munkatársával.

A jövőben milyen tervei vannak a temetőkkel kapcsolatban?

Szeretném az évek alatt összegyűjtött tapasztalatokat megosztani, továbbadni. A temetők regisztrálása megtörtént, sok adatot gyűjtöttünk össze. Időközben számos, hasonlóan elkötelezett önkéntest ismertem meg. A sok - sok adatnak, térképnek, fotónak „összeterelése” a tevékenységek összehangolása, egy nyilvános adatbázis, web oldal elindítása a közeli jövő terve. Ugyanakkor fontos cél a temetők dokumentálása is. Remek módszereket alakítottunk ki. Ezeket a regisztereket, egyes temetők térképeit, nyilvántartásait viszonylag alacsony költségekkel lehet elkészíteni. Ezt a munkát elsősorban a kis és közepes városok nagyobb temetőiben, a több száz síremléket őrző helyeken tervezem és végzem is. Kiváló partnereim vannak, csak szabadidőből van kevesebb a kelletnél.

Évek óta motorja a siófoki zsidó életnek. Kérem, legyen szíves bemutatni olvasóinknak az ottani közösséget és programjaikat.

Régebről kezdem. 1980 óta ismerem a siófoki zsidó életet. Jártam a ré-

gi zsinagógában is és ott voltam az újonnan épített imaház avatásán 1986-ban. Szezonkedésként a Bethlen téri körzet „Sövouajszi weekendjét” szervezem már 10 éve. Egy korabeli hirdetés alapján jött az ötlet, az idén már a 10. remek hangulatú Sabbatot töltöttük el együtt, sok fiatallal.

Áldott emlékü Domán Főrabbi z'1 több éven át szép hagyományt alakított ki. Halála után úgy éreztem, nem vesztet el az a szép gondolat, hagyomány, amely a még ott élő keveseket és Balatonnál üdülőket összehozza egy-egy péntek estén a Szombatfogadó I' teniszterületre. Az időközben felújított, kívül-belül megszépült épületnek varázslatos hangulata van a július - augusztusi péntek estéken. Szinte hétről hétre új arcok, új családok jönnek, többségük Budapestről, de vannak visszatérő külföldiek és környékbeliek is. Gyakran fedeznek fel régi ismerőst az odalátogatók. A közös imádkozást követő gazdagon terített asztallal, kidussal köszöntünk minden érdeklődőt, résztvevőt.

Gyakran megfordul a régió közösségeiben. Hogyan látja a kis kilék jövőjét?

Nagy örömmel látom a még „fellobbanó lángokat”. Csodálattal és elismeréssel nézem néhány lelkes szervező munkáját és sikerét. Sokszor ennél jóval többet is láthatunk, Komárom, Pápa vagy Kiskunhalas szép példák erre, de nem szeretnék senkit kihagyni a felsorolásból, az elismerésből. Nagyon fontos a hagyományaink megőrzése és az, amit példaként átadunk az utánunk jövőknek. Várjuk és lelkesítjük őket, tartsanak velünk! ■

EGY ÉV IZRAELBEN

Dr. Paszternák András útinaplója

62. fejezet „Szia Paszti!” – csípjenek meg, álmodom!

(2012. február 19.)

Nehéz fába vágom a fejszemet, amikor arra vállalkozom, hogy az elmúlt tíz nap történéseit blogba véssem. Egy bejegyzés biztos nem lesz elég az élmények feldolgozására, óránként, félóránként írhattam volna a posztok naplójába. Nem tudom, van-e olyan természetfeletti erő, amely olvassa a virtuális kis füzeteket, s ha elég sokszor gépelünk le egy szót, akkor azt előbb vagy utóbb valósággá változtatja. Vajon hány embernek adatik meg, hogy távol az otthonától egyszer csak betoppán 24 barátja, s együtt tölthetnek majd másfél hetet.

Péntek reggel minden szokás szerint indult: sokáig alvás, kis házimunka, naplórás, nanopaprikázás, Hitközségi Híradó szerkesztgetés. Dél körül elkezdtem az órát figyelni: „Még öt óra és kezdődik!” – jegyeztem meg a Facebook üzenőfalán. Három előtt elindultam, irány Tel-Aviv. Ez az út kicsit más volt, mint a rokonlátogatóba vagy a HaShalom állomásra igyekvők: „Milyen lesz, felülmúlja majd a tavalyi londonit, az azt megelőző berlinit vagy prágait? Kijön a végén? Lesznek új arcok?” – cikáztak a gondolatok a fejemben.

A Metropolitan szálloda már nem volt ismeretlen számomra, 2010-ben a komáromi csoporttal pont itt laktunk. „A 714-es szoba, a társaim már megérkeztek” – nyomta a kezembe a mágneskártyát a recepciós. Odafent az ágyamon egy felirat fogadott három hazai csoki és ostszalet társaságában: „SZIA PASZTI!” Dávid gondoskodott arról, hogy az ideai szarvasi korcsoportvezető szeminárium igazán emlékezetesen induljon. Volt még egy óra a hivatalos program kezdetéig. Gondoltam lenézek a tengerhez. A liftben összeakadtam Steve-vel, az informális oktatási programok nagymesterével, akit London óta nem láttam. Csupán az előtérig jutottam, le-táboroztam az ismerősöknél. A portások furán méregették, kik lehetnek ezek az emberkék, akik kb. minden öt percben felugranak, s kitorő lelkese-déssel üdvözlik a forgójajtón éppen

betoppánó rég nem látott barátjukat. Már pont nekiindultam volna, amikor ismételen érkezett valaki Moszkvából, Belgrádból, Kassáról. Végül azért Bar-bival kiszaladtunk pár percre a Földközi-tengerhez. Visszafelé beugrottam az AM:PM-be egy kis BAMBÁ-ért, Dávidnak, ajándékba. Öt óra, kezdünk. Együtt a csapat, gyertyagyújtás, majd a szombat köszöntése, a Kabbalat Sabbat veszi kezdetét. Az első meglepetés, az imát Tomi rabbi vezeti, aki pont itt tel a városban. Mintha csak ott lennénk a Körös-parton a kilencvenes években. A Tzadik Katamarnál és az Oseh shalomnál könnyekkel küszködöm, „Csípjenek meg, álmodom!?” – ilyen csak a mesékben van, a jó öreg Szarvas-feeling lengi be a szállodai teret, 2300 km-re az Imateremtől. Velünk van még néhány régi arc, Fal-Tam, Chris, Artem, Tomi rabbi családja. Közös vacsora, a tábor téma ismertetése, játékok minden mennyiségben. Ünnepe van, számomra a posztok szombatok szombatja.

Reggeli sok beszélgetéssel, az elengedhetetlen hevruta (párban tanulás), tábori problémák megvitatása. Délután séta a tengerparton, hosszú, „már nagyon hiányzott” beszélgetés egy padon a pálmafák alatt korcsoportvezető társammal. Frici szeniális foglalkozása, majd a tengerparti Havdala. 24 órája vagyunk együtt Kelet-Közép-Európa különböző szegleteiből, de még mindig hihetetlen, hogy ez valóban megtörténik velem. Esti program gyanánt Tel-Aviv Game. Kis csapatokban vesszük nyakunkba a várost, feladatokat oldunk meg, borítékokat keresünk, az utca emberétől kérünk segítséget. A 100-as, városnéző buszon pár hónapja elhangzott információkhoz képest egészen új arca tárul fel a városnak. Három óra szaladgálás, a pontversenyben utolsók vagyunk, de a közösségi élményben szereztem elsőket. Korán kelünk, no de eről majd legközelebb.

(2012. február 20.)

4:45-kor ébresztett a telefon, 5:15-kor reggeli, 6-kor indulás. Posztdoktori kintlétem óta először utaztam észak felé. A szeminárium Tuval kibucban folytatódott csapatépítő tréninggel. Miután

kiderült, hogy a buszon van wifi, a táj szépségének tanulmányozása helyett sokadmagammal az érintőképernyős kutyüm kezdtem el tapogatni. Elhunyt Whitney Houston hangzott fel szinte egyszerre három irányból. Fülhallgató, kedvenc izraeli zenék, közel háromórás út állt előttünk.

Egy darabig próbáltam követni kb. merre járunk, de a sokadik kanyar után elvesztettem az irányérzésem, a tenger valahogy mindig a nem várt oldalon bukkant fel. Az utolsó kilométereken igazi kalandparki élményben volt részünk. A GPS egy arab falun keresztül vezette a sofőrt a dombtetőn lévő célponthoz, ahol az utcák dőlésszöge közelített a kilencven fokhoz. Fel-le, manőverek a szűk sikátorokban, dudáló autók, izguló háztulajdonos, vajon bevesszük-e a kerítése előtt a kanyart.

A gyors reggeli után bemelegítő játékokkal indítottunk, majd két csoportban teljesítettünk különböző küldetéseket, amelyeket alapos megbeszélés követett. Értem én, hogy a csapatban zajló csoportdinamikai folyamatokat kötélen sétálva és kidőlt távirópóznán masírozva lehet a legjobban modellezni, de látott már engem valaki ezeken? Előre sejtettem, valami hasonlóban lesz részem, így egyetlen cél lebegett a szemem előtt: TÚLÉLNI ÉSZAKOT!

Jelentem sikerült, s a végén még abból a bizonyos „instabil és a cipőtalpamnál vékonyabb tárgyakra nem álllok fel” dobozból is kiléptem. A Tuvalban töltött két nap alatt nemcsak az új korcsoportvezetőket ismertem meg közelebbről, hanem egy-két „régicarc” is jutott idő kicsit többet beszélni. Egykori szarvasi „táborozókkal” mindenfelé összefuthat az ember, blogger-társam Ákos és felesége meglátogatta a teamünket.

Az első este egy könnyed, szarvasi nyarakat idéző programon vettünk részt, másnap megismerhettem a többiekétől már oly sokat hallott Sufi-táncot. Igazi csapatmunka volt, a szó szoros értelmében! ■

Folytatjuk

Feuerstein Azriel:

KELJFELJANCSI

Epilógus 7. rész

Mivel nem rúgtak ki, elindultam egy kis kirándulásra a Jeruzsálemi óvárosban, ahol még itt-ott lövöldözés hallatszott és elfogott, alsónadrágos jordániai katonákat kísértek kihallgatásra. Egy dohányüzlet betört kirakata előtt lehajoltam, hogy felemeljek egy ritka szép pipát, akkor még pipáztam, mikor egy szaladó ejtőernyős szemrehányóan rám szólt: „Ezt a pipát persze kétezer évvel ezelőtt felejtetted itt? A Siratófal jobbra van.” Becsületszavamra mondom, hogy a pipát csak vissza akartam tenni a kirakatba. Fogalmam sem volt arról, hogy a Siratófalhoz akarok jutni. A mai térség még nem volt meg, és egy keskeny utca vezetett a Falhoz.

Most tudni kell, hogy én nem vagyok vallásos, sőt, és büszke vagyok a szabadgondolkozó nézeteimre. De, ha vallásos lennék is – ezt a mondatot talmudi intonálással és a jellegzetes hüvelykujj mozdulattal kell olvasni – szóval, ha vallásos lennék is, szívből ellenezném a sírok, kövek, fák és falak szentté avatását, ami, szerintem, nem fér össze a zsidóság szellemével, mert a zsidó Istennek nincs szükség se szent helyekre, se közvetítőkre. Egyszóval, ráborultam a Falra, csókoltam a köveket és először sírtam könnyekkel. Sirattam a családomat, a zsidó népet, magamat és a hozzám hasonlókat, és először mondtam Kadist a szüleimért. Azóta, ahányszor Jeruzsálemben vagyok, elmegyek a Falhoz, és Kadist mondom. Hogy mondta Mose Dayan? Az ökor következetes.

Yehuda bevonult és sikerült neki ugyan egy élvonalbeli egységhez bejutnia, amelyek azelőtt a legveszélyesebb feladatokat kapták, de reméltük, hogy most, a hatnapos háború után csendesebb napok következnek. Nem volt ilyen szerencsénk. Az arabok hallani sem akartak a tárgyalásokról, a terrorakciók megújultak, és evvel együtt, természetesen a megtorló akciók is, amelyben az ő egysége is rész vett. Tiszti kurzus, és így tovább, nem sok csendes éjszánkánk volt nekünk otthon. Yehuda szerencsésen leszerelt és elkezdett tanulni a Technionban mérnöknek. Közben Eszterke is bevonult, a kibbuci csoportjával egy új településre mentek le Szinájba.

Jom Kipur napja áhítatos csendjét 1973-ban, a déli órákban, szirénák vijjogása zavarta meg, elkezdődött a jom-kipuri háború. Elvittem Yehudát az egysége gyülekezési helyére. Mikor megérkezett a dicsfénytől körülövezett egységéhez, kisült, hogy nincs elég jármű, ami van abban nem mindegyikben van benzin, a fegyverekhez nem mindig vannak megfelelő töltények, végül is kétségbeesésében, hogy Isten őrizze, el ne kesse a háborút, egy harcocsihoz csatlakozott, amelynek a legénysége tisztékbl állott, akiknek hasonló gondjaik voltak. Persze egy ilyen magánkezdeményezésű harcocsinak az első két hét zűrzavarában nem volt se postaszáma, sem lehetőség arra, hogy összeköttetést lehessen teremteni vele. Ami megmentett minket itt otthon, az egy fenti szomszéd kislánynak az ejtőernyős barátja volt, aki egy mellékmondatban

megemlítette, hogy találkozott Yehudával, ezt nem felejtjük el neki. Ha többes számban beszélek, a feleségemről és rólam van szó, ennyi év után ezt megszokja az ember.

Szóval ez egyrészt megnyugtató volt, viszont másrészt nem annyira, mert tudtuk, hogy a fiú egysége azok között van, akik átkelnek a Szuezi-csatornán, hogy hátra támadják az egyiptomiakat, és ha találkoztak, akkor Yehuda is ott van. Így is volt és Afrikában töltött három hónapot. A negyedik hónapban, hogy ne unatkozzanak, átvitték őket a szíriai frontra, a legelső vonalakba, húszegynéhány kilométerre Damaszkuszról és ott töltötték a háború legnehezebb napjait. De szerencsére, épen és egészségesen szerelt le, ami annyi sok másnak nem adatott meg és ezért nem lehet eléggé hálát adni. Befejezte a tanulmányait, megkapta a mérnöki diplomát, és feleségül vette a barátnőjét, Doritot, aki vele együtt végzett.

Eszter lányunk is szerencsésen leszerelt, és visszatért a kibucába, elkezdett tanulni a tanító-szemináriumban és férjhez ment az ottani barátjához megható esküvői szertartáson, amely vagy három párral volt közös, és amelyen a fél világ részt vett. Szerencsénk van a gyerekeinkkel, el ne kiabáljuk, nem csak szeretjük, ami a szülői feladat velejárója, de általában, mint emberek is kedveljük őket, ami néha nehezebb. Mind a ketten, szerető és méltó élettársakat választottak maguknak, akiket nekünk is könnyű volt megszeretnünk, és mi több, mind a kettőjük családja, Dorit és Roné, Eszter férjé is, olyanok, hogy első perctől megtaláltuk velük a közös hangot, és nem csak a családi eseményeken találkozunk velük, de ünnepi ebédeken is összejövünk.

Annika egyetlen megmaradt testvére, a szeretett Olga sógornóm lányának az esküvőjére Amerikába utaztunk 1976-ban. Három évvel az előtt a fiának volt az esküvője, de arra én a munka miatt nem jutottam el, Anni egyedül kellett mennie. Most elhatároztuk, hogy összekötjük a „kellemest a kellemessel”, és négy hét alatt beutaztuk Amerika északi és Kanada déli részét. Kibéreltünk egy kocsit és minden percet élveztünk. A két családunk egész idő alatt szoros kapcsolatban volt, gyakori levelezéssel. Olga és Soli gyakran látogattak meg minket, amíg a gyerekek kicsik voltak egész családjukkal együtt, miután megnőttek, a gyerekek egyedül is eljöttek. Egész idő alatt világos volt, hogy alijázni fognak, mint ahogy meg is történt. A kirándulás utolsó hetét Londonban akartuk tölteni, de csak két napig voltunk ott, mert sürgőnyt kaptunk, hogy Doritnak és Yehudának lányuk született, Gili, az első unokánk, mivel Anni már nem győzte kívánni, hogy lássa, haza utaztunk, azóta Gili tartozik nekem háromnapos londoni látogatással. London is nagyon szép, de nem bántuk meg, hogy hazajöttünk Gili miatt.

Az első unoka születésével megtört a jég, pár hónapra rá kibbuc Eyalban Eszternek és Ronnak fiuk született, Nadav, ami nekünk, az örömmön kívül vigasz is volt, azért mert Yehuda és Dorit három évre Kenyába utaztak, ahol Yehuda egy repülőtér építését vezette, így, Nadav születésével, legalább maradt egy unokánk a közelünkben. ■

Folytatjuk

A Körkészítő Choni

A Talmudban található egy mese a csodarabbiról neve a Körkészítő Choni. Egyik különlegesen száraz télen a hívei kérték, hogy imádkozzon esőért, mert a földek hamarosan kiszáradnak, a termést elveszítik és éhségre lesznek ítélve. Akkoriban a lakosság legnagyobb része földműves volt. Ők nemcsak saját magukat táplálták, hanem a nem földműves lakosságot is.

Choni beállt egy körbe és megesküdtött, hogy addig, míg nem esik az eső, ott marad. A Teremtő rögtön különlegesen erős esőt adott, ami veszélybe sodorta a földeket. A földművesek kérték Chonit, hogy imádkozzon könnyebb és hasznosabb esőért, a Teremtő teljesítette ez a kérését is. A csoda után Chonit elnevezték, Körkészítő Choninak, nevét mindenki megismerte.

De egy másik epizód érdekesebb, lehet mondani, hogy "modern". Egy nap Choni sétálni ment és találkozott egy emberrel, aki szentjánoskenyér fát ültetett. Akkoriban úgy tudták, hogy a szentjánoskenyér fa ültetése után hetven évet kell várni, míg gyümölcsöt ad. Choni csodálkozva kérdezte az illetőt, hogy miért ültet olyan fát, amelynek a gyümölcsét nem fogja élvezni. Az ember válasza az volt: Úgy, mint az én őseim ültettek fát nekem, én is ültetek az unokáknak és a dédunokáknak. Choni megdöbben, bezárkózott egy barlangba, ahol hetven évig aludt. Mikor felébredt látta, hogy valaki élvezi a szentjánoskenyér gyümölcsét. Őt senki sem ismerte fel, nem köszöntek neki. Szomorúságában bement az imaházba ahol imádkozni és tanulni szokott, de ott is háttat fordítottak neki. Kérte, hogy ha nem talál társaságot inkább haljon meg és így hamarosan meg is halt. Ez hasonlít a modern vi-

lágban látható viselkedésre. Az idős korosztály sokszor a társadalom peremén találja magát, a fiatal generáció magabiztosan vezeti a világot, nem figyel, és nem hallgat az idősebbekre, akik között sokan bölcsék és tapasztaltak. A világ olyan nagy lépésekkel halad előre, hogy az idősebbek nem találják a helyüket, sokan panaszkodnak magányosságra. A modern Choni már tudja, hogy nem kéri őt, hogy esőt teremtsen, ez a minden napi életébe nem alkalmazható.

De nem minden szomorú és reménytelen. Nemezszer lehet hallani érdekes projektekről ahol tisztelik és értékelik az idősebb generációt. Például az a projekt, ahol iskolások segítenek időseknek a számítógéppel összekapcsolni. Cserében a fiatalok tanulnak elfelejtett szakértelmet, mind hagyományos kézimunkát, kötést, horgolást, tradicionális sütés-főzést. A legfontosabb az időseket tisztelni és figyelni. Az ilyen programok kitűnőek mindenkinek, főleg azoknak, akik magányossá lettek. Ez talán nem tetszett volna Choninak. Hetven évi alvás után nem ébredet fel egy technológialag előrehaladott világban. Az egyetlen változás, amire felfigyelt az, hogy a fiatal szentjánoskenyér fa már érett és a gyümölcsöt lehet élvezni. De mikor Choni vissza akart térni a régi élete min-

dennapjaira, akkor értette meg először az idő jelentését. Nem lehet az időt leállítani és visszafordítani. Ha valaki kizárja magát a társadalomból, akármi-lyen ok miatt ne legyen meglepődve, hogy mikor vissza akar térni háttat fordítanak neki. Magától értetődő szituációba keveredett, el kellett ismernie, hogy az idő eljárt és nem vár senkire.

Pár szó a szentjánosfáról és gyümölcséről. A fa valójában hat év után ad gyümölcsöt, de ahhoz kell, hogy hím és nőstény fák legyenek egymás mellett. A legérdekesebb tulajdonsága az, hogy hetven év után a fák meg változtatják a nemüket. Így lehet megérteni a legendai hetven év jelentését és Choni tragédiáját. Choni emlékére megjegyzendő, hogy a szentjánoskenyérfa gyümölcse és annak a kivonatai nagyon kedveltek és egészségesek. Ajánlatos kakaó helyett használni. A következő recept nagyon kedvelt nálunk.

Hozzávalók: 1/2 pohár szentjánoskenyér (karob) por, 1/3 pohár datolyaméz vagy 1/2 pohár barna cukor, 1/3 pohár olaj, 1 pohár langyos víz (vagy tej), 2 pohár barna liszt, 1 tasak sütőpor, 1 kávéskanál vanília eszencia, 2 tojás, 1 pohár darabokra tört dió.

Elkészítése: A száraz hozzávalókat összekeverjük és hozzáadjuk a nedves hozzávalókat, mixerrel simára keverjük. A diódarabokat a keverés végén adjuk hozzá. Lisztezett, 22 cm-s tepsi-
ben kb. 35 percig sütjük, tűpróbáig. Lehet díszíteni olvasztott csokoládékrémmel vagy szezon gyümölcscsel. ■

Dr. Orna Mondschein

Pályázati felhívás: ZSENINKUBÁTOR, avagy, zsidósat írni szexi...

Az Új Kelet újság és az Izraelinfo zsidó irodalmi pályázatot hirdet az Up by El Al támogatásával. Téma: Izrael, cionizmus, zsidóság, magyarság Izraelben, Izrael 2017.

A pályaműveket a következő kategóriákban várjuk: regény, képregény, ifjúsági regény, novella, vers.

A műveket elektronikus úton az ujkelet@gmail.com címre küldjék! Kérjük, hogy a pályázatban adják meg a tele-

fonszámukat. A beérkező műveket folyamatosan olvassuk, minden pályázónak elektronikus úton válaszolunk. A zsűri által kiválasztott műveknek megjelenést biztosítunk.

A legsikeresebb pályázó az Tel-Aviv Budapest szabad repülőjegyet nyer. A további sikeres pályázók értékes nyerevényeket és további publikálási lehetőséget kapnak az izraeli magyar médiában, az Új Kelet hasábjain és az Izraelinfo.com oldalon. **Beküldési határidő: 2017. augusztus 15.** ■

Obnovená synagóga v Bardejove

Rozhor v Petrom Hudákom

V ostatných rokoch som mal možnosť participovať na projektoch obnovy pamäte a kultúrneho dedičstva bardejovskej židovskej komunity. Najprv ako dobrovoľník a neskôr ako spolupracovník výboru združujúceho židovských potomkov z Bardejova som sa venoval historickému a kultúrnemu výskumu. V súčasnosti sa zaoberám predovšetkým vzdelávacími aktivitami a populárno-náučnou prácou pre miestnu mládež alebo obyvateľov regiónu.

Vďaka ich podpore a porozumeniu vlastníka sa usilujeme (v spolupráci s mojím otcom Pavlom, priateľmi a židovskými Bardejovčanmi) navrátiť život do Starej synagógy a celého areálu židovských rituálnych stavieb.

Aký bol osud židovských pamiatok v povojnovom období?

Príbeh židovských pamiatok v Bardejove je úzko spätý s osudom komunity, ktorej patrili. Od prvých povojnových rokov zvädzala boj o prežitie. Ďalší totalitný režim ešte znásobil ťaživé dôsledky holokaustu. Z pohľadu zachovania židovských náboženských stavieb v Bardejove nastali ťažké časy. Preživšie torzo komunity bolo najprv úradmi donútené odpredať synagógu na Stöcklovej ulici a neskôr prenajať budovy Židovského suburbia. Viac neslúžili svojmu účelu. Zmenili sa na skladiská poľnohospodárskych plodín, stavebného materiálu, chemických hnojív, alebo slúžili výrobným účelom. Podobný vývoj poznáme z iných miest. Dnes najvýznamnejšia lokalita židovského kultúrneho dedičstva v Bardejove na Mlynskej ulici – Židovské suburbium – len o vlások unikla asanácii v 60-tych rokoch 20. storočia. Napokon v roku 2000 sa stala integrálnou súčasťou zápisu mesta Bardejov na Listinu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Miesta židovská náboženská obec využívala až do svojho zániku v 90-tych rokoch 20. storočia synagógu na Kláštorskej ulici. Práve preto ostala najlepšie zachovanou modlitebňou na Slovensku. Negatívnym zásahom sa nevyhol ani židovský cintorín, no osud bol k nemu pomerne zmierlivý.

Akou zmenou prešla Stará synagóga?

Dva roky trvajúca obnova vážne poškodenej Starej synagógy bola ukončená 200 rokov po tom, čo sa začala používať. Náročný proces rekonštrukcie a reštaurovania po 70-tych rokoch obohatil tento klenot sakrálnej archi-

tektúry o viacero objavov, mimoriadne významných nielen z pohľadu Slovenska. V modlitebnej sále bola odhalená geniza, t. j. úkryt poškodených náboženských textov a zakázaných kníh, na fasáde boli odkryté slnečné hodiny s hebrejským letopočtom, v študovni a vestibule boli zreštaurované najstaršie malby na drevených stroch židovskej rituálnej stavby. Počas archívneho výskumu bol tiež objavený náčrt synagógy zo začiatku 19. storočia. Okrem iného sa znovu postavil rizalit so schodiskom na ženskú galériu, zreštaurovala sa vonkajšia fasáda i bohaté ornamentálne malby v interiéri, obnovili sa drevené podlahy, úplne sa vyriešila sanácia či zrealizovala komplexná elektrifikácia.

Kde možno sledovať výsledky projektu?

Vďaka realizácii EHP projektu vznikla webová stránka www.suburbiumbardejov.sk, ktorá obsahuje podrobné informácie o premene Starej synagógy vrátane dokumentov, fotogalérie a videoprezentácie. Jedinečná je aj tým, že podrobne mapuje dejiny bardejovskej židovskej komunity, predstavuje židovské pamiatky a ponúka viaceré populárno-náučných materiálov využiteľných pre výučbu dejepisu. Pravidelné správy z Bardejova sú ďalej zverejňované na facebookových profiloch združení Vita in suburbium a Bardejov Jewish Preservation Committee. Príbeh Starej synagógy približuje monografia a prezentačné DVD publikované v rámci projektu.

Z čoho bola financovaná?

Ústredný zväz židovských náboženských obcí v SR na obnovu tejto jedinečnej kultúrnej pamiatky ocenenej UNESCO-m získal celkovú dotáciu vo výške 649 703 EUR z grantov Islandu, Lichtenštajnska a Nórska prostredníctvom Finančného mechanizmu EHP a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Vďaka výbornému manažo-

vaniu pod dohľadom tajomníka Martina Kornfelda a zvládnutiu náročných procesov členmi projektového tímu v roku 2016 bola projektu poskytnutá dodatočná dotácia vo výške viac ako 100 000 EUR. ÚZŽNO v SR, ako prijímateľ grantu, prispel na projekt celkovo sumou 114 654 EUR.

Ako bude využívaná?

Stará synagóga po ukončení projektu bude vzdelávacím centrom, reprezentačnou sálou mesta a priestorom pre konanie výstav, koncertov, konferencií alebo prednášok. Dejiny bardejovskej židovskej komunity bude približovať expozícia na ženskej galérii. Ďalšie možnosti kultúrno-spoločenského využitia ponúkne nádvorie. V budúcnosti má Stará synagóga uspokojiť vysoké potreby miestnych obyvateľov a prispieť k rozvoju kultúrneho turizmu.

Aká je vaša vízia budúcnosti?

Našou dlhodobou prioritou je dosiahnutie obnovy a prepojenia všetkých stavieb areálu Židovského suburbia (synagóga, rituálne kúpele, budova zhromaždenia a ďalšie), otvorených plôch a pamätníka holokaustu do kompaktnej zóny svetového kultúrneho dedičstva. Židovské suburbium musí byť reprezentačným a dôstojným miestom, v ktorom bude vládnuť pokoj a oddych. Predovšetkým mládež tu spozná dejiny, kultúru, hmotné dedičstvo a taktiež pravdivý osud bardejovskej židovskej komunity. Roky práce na revitalizácii židovského kultúrneho dedičstva v našom regióne nás utvrďujú v presvedčení, že Židovské suburbium má potenciál zažiariť na mape svetových kultúrnych klenotov a po komplexnej obnove sa stane vyhľadávanou turistickou atrakciou. ■

V nejednom oku sa skveli slzy dojatia a spomienky

V tomto roku si pripomíname neblahé 75. výročie začiatku deportácií židovských občanov z územia Slovenska. Z Nitry a okolitých obcí ich bolo do koncentračných táborov odvečených okolo šesťtisíc, mnohí sa ukrývali a snažili sa prežiť v ilegalite. Po vojne sa domov vrátil iba zlomok bývalej významnej židovskej náboženskej obce.

Každoročne sa členovia ŽNO z Nitry a sesterských náboženských obcí, ale aj obyvatelia a predstavitelia mesta, stretávajú na tryzne za obete krutovlády pri monumentálnom pamätníku na židovskom cintoríne v Nitre na Klokočine, postavenom v

priek tomu, že budova už neslúži svojmu účelu, tóny smútočných modlitieb tu zneli ako v časoch, keď bola zaplnená veriáciami. Modlitby za zomretých predniesol svojim nádherným hlasom kantor Gábor Szilágyi z Budapešti. Historické udalosti

50. rokoch minulého storočia. V tomto roku sa spomienkové zhromaždenie po prvýkrát konalo v nádhornej synagóge v centre mesta. Na

zúčastneným pripomenul Peter Schwarcz, predseda ŽNO v Nitre a Marián Naster z Múzea holokaustu v Seredi. Ich slová dokumentoval aj

panel s dobovými dokumentmi, vyhláškami a fotografiami zo 40. rokov minulého storočia. Umeleckým slovom, poviedkou s názvom Topánky od spisovateľky Teréz Dávid, sa obecenstvu prihovorila pani Eva Hlaváčová, herečka Divadla Andreja Bagara v Nitre a zároveň nositeľka ocenenia Kehila Chaver. Svojím vystúpením vzdala hold všetkým rodičom, starým rodičom, ktorých sme nemali šancu poznať. Jej prednes doplnila nádherná pieseň Židovská mama (Jidiše Mame) v podaní nášho hosťa, Gábora Szilágyiho. V nejednom oku sa skveli slzy...

Už tradične zapalujeme počas tryzny sviece za šesť miliónov židovských martýrov a za našich súvercov z tohto kraja. Jednu z nich zapálil viceprimátor Nitry Ján Vančo, ďalšiu najstarší člen našej ŽNO, pán Bedrich Hecht, najmladší členovia -Nataša a Noel a za rodákov, ktorí žijú v rôznych kútoch sveta pán Jozef Katz z Írska. Spomienkové zhromaždenie bolo ukončené modlitbou El male rachamim a kadišom, ktorý spolu s predmodliacim tíško odriekali aj členovia obce.

Tryzna nebola iba spomienkou na obete vojny, ale aj výzvou proti rastúcemu antisemitizmu, xenofóbii a iným prejavom nenávisťi človeka k človeku. ■

Katarína Potoková

Spomínali aj vo Veľkom Mederi

Pokračujúc v trinásťročnej tradícii sa dňa 11. júna zišli účastníci spomienkovej slávnosti pri pamätnej tabuli holokaustu vo Veľkom Mederi. Prítomných pozdravil Marián Soóky a privítal na pietnom akce primátora Samuela Lojkoviča, ako aj predstaviteľov židovských náboženských

obcí z Dunajskej Stredy a Komárna. Na slávnosti účinkoval Zmiešaný zbor Lajosa Bárdosa a Július Zakál.

Na obete holokaustu spomínal rabín Péter Deutsch, smútočnú modlitbu zaspieval kantor Anatolij Klavanskij.

Za každoročnú organizáciu Dňa martýrov patrí vďaka Mestskému kultúrnemu stredisku a samospráve mesta Veľký Meder. ■

-p-

Lag Ba Omer v Dunajskej Strede

Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike zorganizoval ústrednú slávnosť Lag BaOmer v Dunajskej Strede, na ktorej sa okrem domácich zúčastnili aj hostia z Bratislavy, Galanty, Štúrova, Palárikova a ďalších obcí. Účastníkov slávnosti vítali na krásne

upravenom dvore s fontánou a množstvom zelene. Po príhovore predsedu Tibora Kornfelda prednášal v slovenskom i maďarskom jazyku o histórii sviatku LagBa Omer pán doktor Feldmár. O kôšer pohostenie vo forme grilovačky sa postaral Dávid Adri s manželkou. O vynikajúcu náladu sa postarala formácia Pressburger Klezmer Band. V mene dvadsiatich účastníkov z nášho mesta ďakujeme za milé pohostenie. ■

-ds-

Každý týždeň: MACHAR

V rámci online vzdelávacieho programu nájdete na našej webovej stránke každú stredu nové filmy. Zaujímaví sa môžu registrovať prostredníctvom nasledujúceho linku: <http://kehreg.com/machar/>. Registrovaní užívatelia nájdu vzdelávacie materiály všetkých troch semestrov na nasledujúcom linku. Kvízové otázky tretieho semestra sú k dispozícii na internete do konca februára. ■

Vyznamenanie maďarských špeciálnych pedagógov

Izraelský štát udelil významné ocenenie Spravodliví medzi národmi Gusztávovi Bárczimu, Józsefovi Essósymu a Ivánovi Zékányovi. Lekár a špeciálny pedagóg, otec špeciálnej pedagogiky Gusztáv Bárczi sa narodil v Dvorníkoch nad Nitrou. Učiteľstvo študoval v Leviciach, diplom zo špeciálnej pedagogiky a z medicíny, ako aj následnú atestáciu ušno-nosno-krčného lekára získal v Budapešti. Pochádzal z učiteľskej rodiny. Jeho otec, Gusztáv Bárczi starší, učil vo viacerých obciach. Jeho posledným miestom pôsobenia bola obec Melek pri Vrábľoch. Odtiaľ sa presťahovali do Komárna, dom si kúpili v Ulici sv. Jána. Zomreli v našom meste, spolu s druhou manželkou a starším synom sú pochovaní v Komárne. László Bárczi zažil peklo I. svetovej vojny, šesť rokov strávil v zajateckom tábore na Sibíri. Podľa jeho denníka vydala jeho vnučka Mária Bottková v roku 2014 knihu s názvom Sibír-Zajatie-Návrat domov. Aj táto publikácia slúži ako zdroj informácií o živote Gusztáva Bárcziho. Epilóg knihy napísal dr. Dezső Szegezcky, ktorý v apríli tohto roka prevzal vyznamenanie svojho starého otca. Gusztáv Bárczi v roku 1944 s riskovaním vlastného života prijal do inštitútu špeciálnej pedagogiky, ktorý viedol, osemnásť zdravých židovských dievčat, aby ich zachránil pred deportáciou. Až do konca vojny ich ukrýval ako postihnuté. Kým sa len dalo, peši ich navštevoval, aby organizoval ich ochranu a aby ich podporoval. Gusztáv Bárczi za tento svoj chrabré čin nikdy nežiadal vďaka či uznanie, veď ochranu prenasledovaných považoval za svoju povinnosť podobne, ako zodpovednosť za osud svojich postihnutých pacientov. ■

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✧ ŽNO v Komárne, vydávanie Spravodajcu a Klub Shalom podporili: rodina Hornová (Palárikovo), Nelka Müllerová (Matúškovo), rodina Braunfeldová (Nové Zámky), Terézia Vajnorsky rodina Sternbach a Brandes (Jeruzalem) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

✧ Do našej knižnice pribudli nové knihy. Od augusta opäť srdečne očakávame našich čitateľov.

✧ Kancelária ŽNO v Komárne bude v júli z dôvodu letných prázdnin zatvorená.

✧ Vydávanie nášho periodika finančne podporil Fond Gábora Bethlena v Budapešti. Ďakujeme.

✧ V rámci rekonštrukcie budovy Útulku zdobia steny chodieb fotografie z udalostí uplynulých rokov v obnovenj forme. Nový systém je praktický, pozostáva z vymeniteľných prvkov.

✧ Vo dvore Útulku bude opravovaná väčšia časť strechy. Veríme, že takto predídeme ďalšiemu zatekaniu.

Spomienková slávnosť v Komárne

Pamätník odhalil primátor mesta László Stubendek, programový riaditeľ Dunajského fondu Juraj Čorba a predseda ŽNO v Komárne Anton Pasternák.

Deň martýrov 2017

Autobus, ktorý prevážal účastníkov spomienkovej slávnosti z jedného miesta na druhé odštartoval dňa 11. júna spreď budovy Útulku. Prišli mnohí z Komárna, z regiónu i zo sveta. V duchu našich tradícií sme sa o pol jedenástej predpoludním stretli na cintorína, kde prítomných pozdravil koordinátor **Tamás Paszternák** – privítal biskupa reformovanej cirkvi **László Fazekasa**, primátora mesta **László Stubendeka**, primátorku mesta Hurbanovo **Idikó Basternákovú**, prorektora Univerzity Jánoša Selyeho **Józsefa Liszku**, tajomníka Zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republika **Martina Kornfelda**, ako aj zástupcov okolitých náboženských obcí. Simultánnou tlmočnicou bola **Magda Vadász**. Najprv sme si vypočuli prednes básne v podaní Mátého Králik, potom na udalosti spreď 73 rokov spomínal predseda Židovskej náboženskej obce v Komárne, **Anton Pasternák**, ktorý vo svojom prejave hovoril aj o súčasných aktivitách židovskej komunity v Komárne. Budapešťiansky rabín **Péter Deutsch** zdôrazňoval vo svojom prejave význam spomienok. Smútočnú modlitbu odriekal kantor **Anatolij Klavanszkij**.

Z cintorína viedli naše kroky na breh Dunaja, na Alžbetin ostrov, kde sme odhalili pamätník na počesť našich súvercov, ktorých v rokoch 1944-45 postrelali do Dunaja. Pamätník bol inštalovaný s finančnou pomocou Dunajského fondu a samosprávy mesta Komárno. Na podujatí, o ktoré sa živo zaujímali regionálne médiá, hovoril o komárňanských udalostiach v čase holokaustu historik **Zoltán Vági**. Pani **Vilma Szalayová** porozprávala tragický príbeh svojej mamky a ďalších trinástich obetí, ktorých nyilasovci zahnali pod ľadové kryhy na Mŕtvom ramene Váhu pri Apáli na Štedrý večer. Pamätník odhalil primátor mesta **László Stubendek**, programový riaditeľ Dunajského fondu **Juraj Čorba** a predseda ŽNO v Komárne **Anton Pasternák**.

Deň martýrov ukončilo posedenie v Útulku. Spoločne sme oslávili 90. narodeniny Teriky Vajnorskej žijúcej v Jeruzaleme. Vďaka všetkým, ktorí pomáhali pri organizovaní a realizácii tohto dňa. ■

PA

Myšlienky redaktora

Pred mnohými rokmi v jedno nedeľné predpoludnie sme sa celá rodina – stará mama, rodičia, starší brat - vybrali na židovský cintorín. Pred hromadným hrobom sme sa stretli s hrstkou ľudí. Otec ešte zabehol pre tetu Hajnalku. Ujo Laci Delikát, tajomník náboženskej obce prečítal text z tenkého pauzovacieho papiera. V tom čase som bol taký malý, že som ani nerozumel, prečo sme sa zišli...

Počas tohoročného Dňa martýrov som sa trochu vzdialil od ostatných účastníkov pietneho aktu a podišiel som k hromadnému hrobu. Snažil som sa rozpamätať na tváre tých, ktorí mi rozprávali o svojom utrpení počas holokaustu, na tých, ktorí hovorili na stretnutiach Klubu Shalom, na nahrávky rozhovorov do Spravodajcu. Väčšina z nich už odpočívajú tu, v Uličke Zlatého muža, spomienku na hrozné zážitky a na zavraždených príbuzných si vzali so sebou. Nedožili sa času, keď sa so svojimi súvercami môžu porozprávať v zrekonštruovanom Útulku, v záhrade alebo v spojenej Wallensteinovej sále.

Šíriť to, čo nám porozprávali, čo nám odovzdali, je už našou povinnosťou, našou zodpovednosťou.

Znejú slová smútočnej modlitby, pomaly sa vraciam k ostatným spomínajúcim. Obzriem sa, a vidím ich. Tváre židovskej komunity môjho detstva... ■

PA

